

Diş Hekimliği ve Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Diş Hekimliği Mesleğine Yönelik Algularının Değerlendirilmesi

Evaluation of Dental and Medical Students' Perceptions Toward the Dental Profession

Zeynep ÇOBAN BÜYÜKBAYRAKTAR* (ORCID: 0000-0002-4511-5480)

Ezgi AĞADAYI** (ORCID: 0000-0001-9546-2483)

Seher KARAHAN** (ORCID: 0000-0002-4066-2928)

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Sivas, TÜRKİYE

**Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sivas, TÜRKİYE

Sorumlu Yazar: Zeynep ÇOBAN BÜYÜKBAYRAKTAR, E-Posta: dtzeynepcoban@gmail.com

Özet

Amaç: Bu çalışmada amacımız tıp ve diş hekimliği öğrencilerinin diş hekimliği mesleğine yönelik algularını değerlendirmektir.

Yöntem: Kesitsel, tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırma anketi 28 sorudan oluşmaktadır. Araştırmaya Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği ve Tıp Fakültesi öğrencileri katılmıştır. Anketin ilk 11 sorusu sosyodemografik verileri ve meslekle ilgili soruları içermektedir. Anketin kalan 17 sorusu *Diş Hekimliği Meslek Algısı (DHMA)* ölçeğidir. Ölçek ilk defa Buldur tarafından geliştirilmiş olup beşli

likert tipinde cevaplanmakta ve üç alt boyuttan (statü, insan ve bilimsellik faktörleri) oluşmaktadır. Araştırma evrenini 1991 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere anket linki online olarak öğrenci platformu aracılığı ile iletildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden 352 öğrenci araştırmaya dahil edildi.

Bulgular: Katılımcıların (N=352) %50,0 (n=176)'u tıp fakültesi, %50,0 (n=176)'ı diş hekimliği fakültesi öğrencileriydi. Öğrencilerin okuduğu bölümü çalışma koşullarının rahatlığından dolayı seçme durumu diş hekimliği öğrencilerinde tıp fakültesi öğrencilerine göre anlamlı seviyede daha yüksekti (p<0,001). Öğrencilerin mesleklerini seçme nedenleri sorgulandığında; iş garantisi olması, insanlara yardım etme ve bilimsel araştırmalarda bulunma isteği cevabını verenlerin yüzdesi tıp fakültesi öğrencilerinde diş hekimliği öğrencilerine göre anlamlı seviyede daha yüksekti (p<0,05). Okuduğu bölümden memnuniyet düzeyi tıp fakültesi öğrencilerinde diş hekimliği öğrencilerine daha yüksek olarak saptandı (p=0,004).

Diş hekimliği meslek algısı ölçeği ve alt ölçekleri fakülterlere göre karşılaştırıldı. Statü faktörü alt boyutu puan ortalaması açısından tıp fakültesi öğrencileri (20,5±5,3) ve diş hekimliği fakültesi (20,9±4,8) öğrencileri arasında fark yoktu (p=0,392). Toplam ölçek puanı (p=0,001), insan faktörü alt boyutu (p<0,001), bilimsel faktör alt boyutu (p<0,001) ortalamaları diş hekimliği öğrencilerinde tıp öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksekti. Klinik öncesi öğrencilerin DHMAÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları klinik öğrencilerinden anlamlı derecede yüksekti (p<0,05). Okuduğu bölümden memnun olan öğrencilerin DHMA ölçeğinin toplam puan ve alt boyut puan ortalaması anlamlı olarak

Anahtar sözcükler:

Diş Hekimliği
Öğrencileri, Tıp
Öğrencileri, Diş
Hekimliği

Keywords:

Dental Students,
Medical Students,
Dentistry

Gönderilme Tarihi

Submitted: 16.09.2021

Kabul Tarihi

Accepted: 27.01.2022

Künye: Büyükbayraktar Çoban Z, Ağadayı E, Karahan S. Diş Hekimliği ve Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Diş Hekimliği Mesleğine Yönelik Algularının Değerlendirilmesi. Tıp Eğitimi Dnyası. 2022;21(63):84-94

memnun olmayan öğrencilere göre daha yüksekti($p<0,05$).

Sonuç: Meslek seçiminde çalışma koşullarının rahatlığı, iş olanağı, insanlara yardım etme ve bilimsel araştırmalarda bulunma isteği etkilidir. Dış hekimliği mesleğini algılamada mesleğin insani ve bilimsel yönü dikkat çekmekte olup bu mesleği seçen öğrencilerin öncelikli tercih sebebi olmaktadır.

Abstract

Aim: To evaluate dental and medical students' perceptions toward the dental profession.

Methods: It was a descriptive cross-sectional study. The study was conducted in Sivas Cumhuriyet University Faculty of Dentistry and Faculty of Medicine. The data collection tools were General Data Form, which asked sociodemographic questions and reasons for choosing a profession, and the Dental Profession Perceptions Scale (DPPS). The scale was developed by Buldur for the first time and is answered in a five-point Likert type and consists of three sub-dimensions (status, human and scientific factors). The population of the research consists of 1991 students. Students were emailed the survey link through the student portal. The study included 352 students who agreed to participate in the study.

Results: 50.0 % ($n=176$) of the participants ($N=352$) were medical faculty students, while 50.0 % ($n=176$) were dental students. Dental students were substantially more interested than medical students to choose a department based on working conditions ($p<0.001$). Due to career certainty, a desire to help others, and a willingness to participate in scientific research, medical students pick a profession at a considerably higher rate than dental students ($p<0,05$). The level of satisfaction with the department was found to be higher in medical students than in dental students ($p=0,004$).

In terms of DPPS status factor mean score, there was no difference between medical faculty ($20,5\pm5,3$) and dental students ($20,9\pm4,8$) ($p=0,392$). Total scale score ($p=0.015$), human factor ($p<0.001$), and scientific factor ($p<0.001$) mean scores in dental students were significantly higher than in medical students. The total and sub-dimension mean DPPS scores of preclinical students were considerably higher than those of clinical students ($p<0.05$). The total score and sub-dimension mean score of the DPPS scale of the students who were satisfied with the department were significantly higher than the students who were not satisfied ($p<0.05$).

Conclusions: When choosing a profession, it is important to consider the comfort of working conditions, career certainty, willingness to help people, and willingness to conduct scientific research. It has been demonstrated that the scientific and human aspects of the dental profession are effective when choosing a profession.

GİRİŞ

Dış hekimliği ağız boşluğu, dış yapısı ve çene-yüz bölgesi hastalıklarının incelenmesi, teşhisi, tedavisi ve önlenmesi ile ilgilenen bir tıp dalıdır (1). Dış hekimliği mesleğinde; el-parmak becerisi yüksek, sosyal ilişkileri güçlü, insanlarla iyi iletişim kuran ve bilgiyi güncelleme yetisi bulunan bireyler ancak başarılı olabilir (2).

Dış hekimliği eğitimi uzun ve zorlu bir süreçtir. Pratik eğitim sürecinin öğrenci üzerinde stres oluşturduğu ancak yaşam koşullarının ve kişisel faktörlerin stres düzeyini azaltmada etkili olduğu belirtilmektedir (3). Dış hekimliği mesleğinin doğasında insan ilişkileri, klinik beceri ve teorik bilgi önemli yer tutmaktadır (4). Literatürde dış hekimliği öğrencilerinin bu mesleği neden seçtikleri sürekli araştırma konusu olmuştur (5-7).

Tıp Eğitimi Dünyası / Ocak-Nisan 2022 / Sayı 63

Türkiye’de yapılmış bir çalışmada öğrencilerin dış hekimliği mesleğini seçmedeki temel sebeplerin maddi kazanç ve ailenin isteğiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (2). Başka bir çalışmada öğrencilerin dış hekimliği mesleğini seçme nedeninin insanlara yardım etme arzusu olduğu rapor edilmiştir (8). Dış hekimliği mesleğinin seçilmesindeki nedenler aslında temelde bu mesleğe bakış açısıyla ilişkilidir. Trathen ve Gallagher’e (9) göre dış hekimliği mesleği, meslek ve toplum arasında bir dizi değer, davranış ve ilişki ile desteklenen ahlaki bir sözleşmedir. Zijlstra Shaw ve ark. (10) dış hekimliği mesleğini, mesleki uygulamanın farklı yönlerini yansıtmaya ve uzlaştırma biçimi olarak kavramsallaştırmış ve mesleki sorumluluk ve mesuliyetin önemli olduğunu belirtmiştir.

Tıp öğrencilerinin gelecekteki meslekleri hakkında ne düşündükleri eğitim hayatlarını etkileyebilmektedir (11). Tıp öğrencilerinin hekimlik mesleğine yönelik algılarının değerlendirildiği çalışmalardan çıkan sonuçlara göre hekimlik mesleğine atfedilen özellikler şunlardır: kültürel yetkinlik, hasta çeşitliliğine saygı, yaşam boyu öğrenme, iletişim becerileri, profesyonelizm ve profesyonel gelişme, ekip ve/veya grup çalışma becerişine sahip olmak (11-13). Tıp öğrencilerinin dış hekimliği mesleği algısına yönelik herhangi bir çalışmaya ise literatürde rastlanılmamıştır. Bu çalışmada amacımız dış hekimliği ve tıp öğrencilerinin dış hekimliği mesleğine yönelik algılarını ölçek yardımıyla değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel tipte bir araştırmadır.

Çalışmanın Tasarımı

Araştırma evrenini 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesinde okuyan 620 öğrenci ve Tıp Fakültesinde okuyan 1371 öğrenci oluşturmaktadır. Evreni bilinen prevalansı bilinmeyen örneklem hesabına göre %95 güven seviyesi %5 kabul edilebilir hata payı ile 323 kişiye ulaşılması gerektiği hesaplandı. Araştırma 15 Nisan 2021 -15 Haziran 2021 tarihleri arasında yürütüldü. Katılımcılara araştırma anketi online olarak öğrenci platformu aracılığı ile gönderildi. Platformdan öncelikle çalışma hakkında bilgi verildi. Anket öncesinde açılan sayfada katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alındı.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri formu toplam 28 sorudan oluşmaktadır. İlk 11 soru sosyo-demografik bilgiler ve hastalığa ait bazı özellikleri içeren sorular olup sonraki 17 sorusu Dış Hekimliği Meslek Algısı Ölçeği'dir (14).

Dış Hekimliği Meslek Algısı Ölçeği 2018 yılında Buldur ve ark. (14) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 17 maddeden oluşmakta olup 3 alt boyuta sahiptir. Türkçe geçerlilik çalışmasında hesaplanan Cronbach α değeri 0,92'dir. Ölçekteki alt boyutlar; Statü faktörü, İnsan faktörü ve Bilimsel faktördür. Sorulara "Kesinlikle katılmıyorum"- "Kesinlikle katılıyorum" arasında beşli Likert tipi cevap verilebilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar dış hekimliği mesleğine dair olumlu tutum lehine yorumlanır.

Toplanan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows Version 25 paket programı kullanılarak analiz edildi. Sayısal verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık katsayılarının analizi ile değerlendirildi. Huck (15), verilerin normal dağılım gösterebilmeleri için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1 ile +1 arasında değişmesi gerektiğini ifade etmektedir. Verilerin ilk önce tanımlayıcı istatistiksel analizleri yapıldı. Kategorik veriler için frekanslar, sayısal veriler için merkezi dağılım ölçüleri (Ortalama \pm Standart Sapma) hesaplandı. Kategorik verilerin karşılaştırılmasında Ki-Kare testi kullanıldı. Normal dağılan sayısal verilerin ortalamalarının iki bağımsız grup arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Örneklem T testi; ikiden fazla bağımsız grup arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü ANOVA testi ile analiz edildi. Homojen varyanslarda post-hoc analizi Bonferroni testi ile analiz edildi. P değeri %95 güven aralığında $<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Etik Kurul Onayı

Çalışma ile ilgili etik kurul onayı Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik kurulundan alındı (Approval date/number: 02.04.2021/23). Ölçeğin araştırmamızda kullanım izni Buldur'dan mail yoluyla alındı.

BULGULAR

Katılımcıların (N=352) %50,0 (n=176)'u tıp fakültesi, %50,0 (n=176)'ı dış hekimliği fakültesi öğrencileriydi. %58,8 (n=207)'i kadındı. %69,6 (n=245)'i klinik öncesinde, %30,4 (n=107)'u klinik dönemde okuyordu.

Öğrencilerin yaş ortalaması 21,1±2,2 idi. Öğrencilerin demografik özelliklerinin fakülterle göre karşılaştırılması Tablo 1'de gösterildi.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Fakülterle Göre Karşılaştırılması

	Tıp Fakültesi (n=176)	Dış Fakültesi (n=176)	P
Yaş ortalaması †	20,81±2,6	21,3±1,7	0,023*
Eğitim Yılı ‡			
Klinik öncesi	118 (48,2)	127 (51,8)	0,354
Klinik *	58 (54,2)	49 (45,8)	
Cinsiyet ‡			
Kadın	104 (50,2)	103 (49,8)	0,914
Erkek	72 (49,7)	73 (50,3)	
Ailenin Maddi Durumu ‡			
Geliri giderinden az	11 (29,7)	26 (70,3)	0,003*
Geliri giderine eşit	105 (49,1)	109 (50,9)	
Geliri giderinden fazla	60 (59,4)	41 (40,6)	

Tıp Fakültesi öğrencilerinin Dönem 4,5,6; Dış Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin Dönem 4,5 klinik bilimler olarak değerlendirildi

† Bağımsız Örneklem T Testi

‡ Ki-Kare Testi

* $p < 0,05$ anlamlıdır.

Öğrencilerin eğitim dönemleri (temel/klinik) ve cinsiyetleri açısından iki fakülte arasında anlamlı fark saptanmadı ($p > 0,05$). Dış hekimliği öğrencilerinin yaş ortalamaları Tıp Fakültesi öğrencilerinden anlamlı derecede fazlaydı (0,023). Ailesinin maddi getirisi az olduğunu belirtenlerin çoğunluğu (%70,3) dış hekimliği fakültesinde okuyordu ($p = 0,003$). Öğrencilerin hayallerindeki meslekler; %57,7

(n=203)'si tıp fakültesi, %20,7 (n=73)'si dış hekimliği fakültesi, %9,7 (n=34)'i mühendislik fakültesi, %4 (n=14)'i fen-edebiyat fakültesi, %5,1 (n=18) diğer fakülter, %2,8 (n=10)'sı hayalinde bir bölüm yoktu. Öğrencilerin okudukları fakülterleri seçme nedenleri, memnuniyet durumları ve mezuniyet sonrası düşünceleri Tablo 2'de gösterildi

Tablo 2. Öğrencilerin Okudukları Fakülteleri Seçme Nedenleri, Memnuniyet Durumları ve Mezuniyet Sonrası Düşünceleri

	Tıp Öğrencileri	Diş Hekimliği Öğrencileri	p
Hayallerindeki Fakülte			
Tıp Fakültesi	142 (70,0)	61 (30,0)	
Diş Hekimliği Fakültesi	1 (1,4)	72 (98,6)	
Mühendislik Fakültesi	13 (38,2)	21 (61,8)	<0,001*
Fen-Edebiyat Fakültesi	13 (92,9)	1 (7,1)	
Diğer Fakülteler	1 (5,6)	17 (94,4)	
Yoktu	6 (60,0)	4 (40,0)	
Okuduğu Fakülteyi Seçme Nedeni			
Maddi getirisi diğer mesleklerden daha yüksek olduğu için	81 (45,3)	98 (54,7)	0,070
Çalışma koşullarının rahat olmasından dolayı	14 (19,4)	58 (80,6)	<0,001*
Toplum içinde prestijli ve saygın bir meslek olması	121 (49,8)	122 (50,2)	0,908
İş garantisi olduğu için	140 (69,3)	62 (30,7)	<0,001*
Ailem istediği için	52 (50,5)	51 (49,5)	0,907
Mesleki tatmin	100 (58,1)	72 (41,9)	0,003*
İnsanlara yardım etme isteği	122 (57,8)	89 (42,2)	<0,001*
Bilimsel araştırmalarda bulunmak	92 (67,6)	44 (32,4)	<0,001*
Okuduğu Fakülteden Memnuniyet Durumu			
Evet	129 (55,4)	104 (44,6)	
Kararsızım	42 (43,3)	55 (56,7)	0,004*
Hayır	5 (22,7)	17 (77,3)	
Mezuniyet Sonrası Uzmanlık Eğitimi Planı			
Evet	147 (57,2)	110 (42,8)	
Kararsız	26 (33,8)	51 (66,2)	<0,001*
Hayır	3 (16,7)	15 (83,3)	
Mezuniyet Sonrası Çalışmayı Planladığı Yer			
Devlet hastanesi	69 (58,5)	49 (41,5)	
Özel hastane/klinik	35 (32,7)	72 (67,3)	
Yurtdışı	51 (70,8)	21 (29,2)	<0,001*
Akademisyenlik	21 (38,2)	34 (61,8)	

Tabloda tüm istatistikler Ki-Kare analizi ile yapılmıştır.

* $p < 0,05$ anlamlıdır.

Maddi getirisi yüksek olduğu için, toplumdaki prestij algısından dolayı ve ailesinin istediği meslek olduğu için bölümü seçme nedeni ile iki fakülte arasında anlamlı farklılık yoktu ($p > 0,05$). Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin çoğunluğu tıp fakültesi öğrencilerine göre fakültelerini çalışma koşullarının rahatlığı sebebiyle seçmişti ($p < 0,001$). Tıp fakültesi öğrencileri diş hekimliği fakültesi öğrencilerine göre fakültelerini iş bulma garantisi, mesleki tatmin, insanlara yardım etme isteği ve bilimsel

araştırmalarda bulunma isteği sebebiyle seçmişti ($p < 0,05$). Tıp fakültesi öğrencileri diş hekimliği öğrencilerine göre anlamlı derecede daha fazla okudukları fakülteden memnundu ($p = 0,004$). Tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin %57,2 ($n = 147$)'si, diş hekimliğinde okuyan öğrencilerin %42,8 ($n = 110$)'i mezuniyet sonrası uzmanlık eğitimi almayı planlıyordu ($p < 0,001$).

Öğrencilere tıp ve diş hekimliği meslekleri ile ilgili ifadeler soruldu ve hangi mesleğin bu

konuda daha üstün olduğunu belirtmeleri cevaplar Tablo 3'te gösterildi. istendi. Meslekle ilgili ifadelere verdikleri

Tablo 3. Öğrencilerin Meslekle İlgili İfadelere Verdikleri Cevaplar

	Tıp Hekimliği	Diş Hekimliği	Eşit
Maddi getirisi daha yüksektir	190 (54,0)	97 (27,5)	65 (18,5)
Çalışma koşulları daha rahattır	58 (16,5)	238 (67,6)	56 (15,9)
Toplum içinde prestiji ve saygınlığı daha yüksektir	251 (71,3)	13 (3,7)	88 (25,0)
Mezunların iş olanakları daha çoktur	290 (82,4)	14 (4,0)	48 (13,6)
Bilimsel araştırmalar yapma imkanı daha fazladır	269 (76,4)	4 (1,2)	79 (22,4)
Mesleki tatmin daha fazladır	164 (46,6)	39 (11,1)	149 (42,3)
İnsanlara yardım etme olanağı daha fazladır	206 (58,5)	11 (3,1)	135 (38,4)
Mesleği icra etmede kişisel beceri daha önemlidir.	26 (7,4)	200 (56,8)	126 (35,8)

Öğrencilerin dış hekimliği meslek algısı ölçeği toplam puan ortalaması 61,2±14,2'du. Alt boyutların ortalamaları ise; statü faktörü alt boyutu 20,7±5,1, insan faktörü alt boyutu 26,2±6,3, bilimsel faktör alt boyutu 14,3±3,8 idi. Ölçek puanı ve alt boyutlarının çeşitli faktörlerle karşılaştırılması Tablo 4'te verilmiştir.

Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin DHMAÖ toplam puanları, insan faktörü ve Bilimsel faktör alt boyut puanları Tıp Fakültesi öğrencilerine göre anlamlı derecede daha yüksekti ($p<0,05$). Statü faktöründe ise puan

ortalamaları iki fakülte öğrencileri arasında benzerdi ($p>0,05$). Klinik öncesi öğrencilerin DHMAÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları klinik öğrencilerinden anlamlı derecede yüksekti ($p<0,05$). Okuduğu bölümden memnun olan öğrencilerin de DHMAÖ ve alt boyut puanları diğerlerine göre anlamlı derecede daha yüksek olarak bulundu ($p<0,05$). Cinsiyet, ailenin maddi durumu ve uzmanlık eğitimi alma düşüncesi ile ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmadı ($p>0,05$).

Tablo 4. Öğrencilerin Ölçek Puanları ve Alt Boyut Puanlarının Çeşitli Faktörlerle Karşılaştırılması

	DHMAÖ toplam puan	p	Statü faktörü alt boyutu	p	İnsan faktörü alt boyutu	p	Bilimsel faktör alt boyutu	p
Fakülte †								
Tıp	58,8±14,6	0,001*	20,5±5,3	0,392	24,9±6,5	<0,001*	13,3±3,7	<0,001*
Diş hekimliği	63,7±13,2		20,9±4,8		27,5±5,8		15,2±3,6	
Okuduğu sınıf †								
Klinik Öncesi	62,8±12,4	0,002*	21,2±4,4	0,008*	26,9±5,5	0,008*	14,6±3,4	0,003*
Klinik	57,7±17,1		19,6±6,2		24,7±7,6		13,3±4,3	
Okuduğu Bölümden Memnuniyet ‡								
Evet	62,7±13,4	<0,001 ^{a,b*}	21,5±4,8	<0,001 ^{a,b,c*}	26,6±5,9	0,003 ^{a,b*}	14,6±3,6	<0,001 ^{a,b*}
Kararsızım	60,6±13,1		20,1±4,6		26,2±6,29		14,2±3,5	
Hayır	48,4±19,4		15,3±6,1		21,8±8,8		11,2±5,2	
Cinsiyet †								
Kadın	61,8±14,6	0,419	20,7±5,2	0,970	26,4±6,6	0,404	14,5±3,7	0,114
Erkek	60,5±13,6		20,7±4,8		25,9±5,8		13,9±3,9	
Ailenin maddi durumu ‡								
Gelir giderden az	61,7±15,4	0,287	20,3±5,8	0,445	26,5±6,3	0,183	14,8±4,3	0,298
Gelir gidere eşit	62,1±13,1		21,0±4,7		26,6±5,9		14,4±3,5	
Gelir giderden fazla	59,4±15,8		20,3±5,4		25,2±7,0		13,8±4,0	
Uzmanlık Eğitimi Düşüncesi ‡								
Evet	61,9±13,1	0,315	21,1±4,8	0,085	26,4±5,8	0,460	14,4±3,5	0,474
Kararsız	59,1±16,1		19,7±5,3		25,5±7,3		13,9±4,3	
Hayır	60,6±18,9		19,7±6,9		27,1±7,6		13,7±5,0	

DHMAÖ: Diş Hekimliği Meslek Algısı Ölçeği

† Bağımsız Örneklem T Testi

‡ Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)

Bonferroni Post-hoc analizi, a: evet cevabı verenler ile hayır cevabı verenler, b: kararsızım cevabı verenler ile hayır cevabı verenler, c: evet cevabı verenler ile kararsızım cevabı verenler

* $p < 0,05$ anlamlıdır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada tıp fakültesi ve diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin diş hekimliği mesleğine yönelik algılarını öğrenmeyi ve karşılaştırmayı amaçladık. Literatür taramamıza göre bu konuda yapılan ilk çalışmadır.

Araştırmamız sonucunda statü alt boyutu hariç diş hekimliği meslek algısı toplam puan ve alt boyut puanları, diş hekimliği öğrencilerinde daha yüksek olduğu saptandı. Diş hekimliğinin statüsü yüksek bir meslek olduğu konusunda her iki fakülte öğrencilerinin de bakışı benzerdi. Eli ve ark. (16) diş hekimlerinin mesleklerini değerlendirdikleri çalışmada insani faktörlerin diğer faktörlerden daha önde değerlendirildiğini bulmuşlar ve meslek algısını yüksek seviyede tespit etmişlerdir. Diş hekimliği öğrencileri, diş hekimleri ve hastalarının değerlendirildiği bir çalışmada ise diş hekimliği yüksek sosyal statülü, bilimsel açıdan önemli ve hasta-hekim arasında yakın ilişki gerektiren bir meslek olarak algılanmıştır (14). Ancak diş hekimliği sürekli gelişen ve değişen bir meslektir. Teknoloji, politika, demografi ve ekonomideki yeni trendler diş hekimliği mesleğinin algılanmasında değişikliklere yol açmıştır. Zamanla, diş hekimliği mesleğinin sosyal yönelimi ve mesleki hareketliliği değişmiştir. Scarbez & Ross (17) diş hekimliği öğrencilerinin, diş hekimliğini diğer sağlık mesleklerinden ayıran faktörler olarak esnek çalışma saatleri ve iş olanakları olmak üzere dört faktörü (insan, para, esneklik ve iş) mesleğe çeken faktörler olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin yaş ortalamalarına baktığımızda diş hekimliği öğrencilerinin tıp öğrencilerine kıyasla anlamlı derecede daha fazla olduğu tespit ettik. Çalışmaya katılan öğrenciler buldukları sınıflar (temel/klinik) açısından benzerdi. Bu durumda altı yıllık olan tıp fakültesi öğrencilerinin yaşlarının daha yüksek olması beklenirken diş öğrencilerinin yaş ortalamaları daha yüksek saptandı. Bu konuda yorum yapmak için gerekli olan öğrencilerin

dönem tekrarı, fakülteye giriş yaşları gibi verileri sorgulamadık. Literatürde de tıp ve diş öğrencilerinin yaş ortalamalarını karşılaştıran bir araştırmaya rastlanmadı. Tıp ve diş hekimliği fakülteleri uzun ve masraflı bir eğitim sürecine sahiptir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre ailesinin maddi gelirinin az olduğunu belirtenlerin çoğunluğu diş hekimliği fakültesinde eğitim görmekteydi. Ailenin sosyoekonomik konumunun öğrencilerin eğitime ulaşmalarında ve yükseköğretime erişimlerinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Ekinci'nin araştırmasında da bizim verilerimize benzer şekilde tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin yıllık hane halkı gelir düzeyi ortalaması diş hekimliği fakültesinde okuyan öğrencilerden daha fazlaydı (18).

Çalışmamızın sonuçlarına baktığımızda tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük oranda hayallerindeki bölümün de tıp olduğu tespit edildi. Diş hekimliği fakültesinde eğitim alan öğrencilerin ise yaklaşık üçte birlik kısmının hayalindeki bölümde okuduğu ve bu orana yakın bir kısmının ise hayalinin tıp fakültesinde okumak olduğu belirlendi. Araştırmamızda tıp fakültesini tercih sebepleri içinde en sık iş garantisi olduğunu düşünme yer alırken, diş hekimliği öğrencilerinde ise toplumda prestijli bir meslek olduğunu düşünme ön plandaydı. Cansever ve ark. (19) tıp fakültesi tercih nedenleri sıralamasında, %34,2 oranında hayalindeki meslek, %31,2 oranında insanlara yardım, %13,9 oranında ise saygınlık kazanmak olduğunu belirlemişlerdir. Başka bir çalışmada diş hekimliği mesleğini seçme nedeni olarak birinci sırada diş hekimliğinin çalışma ortamı ve şartlarının olduğu, daha sonraki aşamada ise ailevi nedenlerin yer aldığı tespit edilmiştir (20). Toit ve ark. (21) diş hekimliği mesleğinde öğrencilerin en önemli motivasyonlarının esnek çalışma saatlerinin olması ve insanlara yardım etme imkanının bulunması olduğunu belirtmişlerdir. Bizim çalışmamızda da

literatürle benzer şekilde büyük oranda çalışma koşullarının rahatlığından dolayı diş hekimliği mesleğinin tercih edildiği belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin değerlendirildiği bir çalışmada meslek seçiminde etkili olan faktörler arasında iş garantisi %4,7 oranında etkili bulunmuştur. Yine aynı çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğu ilerde doktor olmak istediklerini belirtmişlerdir. Diş hekimi olmak isteyenlerin oranları ise %3,2'dir (22). Ülkemiz şartlarında tıp fakültesinde okumak iş garantisi açısından diğer bölümlere nazaran daha avantajlı olarak düşünülmektedir. Aynı durum diş hekimliğinde okumak açısından geçerli değildir.

Okuduğu fakülteden memnun olma durumu tıp fakültesi öğrencilerinde anlamlı derecede daha fazlaydı. Yılmaz ve ark.'nın son dönemde artan sağlıkta şiddet oranının tıp fakültesi öğrencilerinin mesleğe bakış açısını incelediği araştırmada öğrencilerin yarısından fazlasının tıp fakültesini tekrar seçebileceğini saptamıştır (23).

Cansever ve ark. (19) tıp fakültesi öğrencilerinin tıp eğitiminden beklentileri arasında iyi bir araştırmacı olarak yetişmek olduğunu belirlemişlerdir. Biz de çalışmamızda bilimsel araştırmalarda bulunma isteğinin tıp fakültesi öğrencilerinde diş hekimliği öğrencilerine kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğunu tespit ettik.

Mezuniyet sonrası eğitim artık birçok bölüm için önemli hale gelmiştir. Diş hekimliği öğrencilerinin değerlendirildiği bir çalışmada öğrenciler mezuniyet sonrası uzmanlık eğitimi almayı düşünmekte ve erkekler ağız diş çene cerrahisi kızlar ise restoratif tedavi alanında uzmanlık yapmak istemektedirler (24). Musa ve ark. (25) diş hekimliği öğrencilerinde uzmanlaşmaya yüksek düzeyde ilgi ve finansal istikrar isteği ve iş-yaşam dengesini sağlama arzusunu bildirmişlerdir. Aydın ve ark. (26) çalışmasında tıp öğrencilerinin daha iyi hekimlik yapmak ve mesleki tatmin için uzmanlık yapmak istediklerini tespit etmişlerdir. Biz her ne kadar öğrencilere neden uzmanlık yapmak istediklerini sormasak da

büyük çoğunluğunun uzmanlık yapmak istediğini tespit ettik. Bu durum tıp öğrencilerinde diş hekimliği öğrencilerine göre anlamlı seviyede daha yüksekti.

Ankete katılım gösteren öğrencilere her iki meslek grubunu karşılaştırmaya yönelik sorular yöneltildi. Buna göre öğrencilerin tıp hekimliğinin maddi getirisinin daha yüksek olduğunu düşündükleri ancak diş hekimliği mesleğinin de çalışma koşullarının daha rahat olduğunu düşündükleri belirlendi. Literatürdeki çalışmalar da diş hekimliği mesleğinin çalışma koşullarının rahatlığından dolayı tercih edildiğini göstermektedir (20, 21). Yine çalışmamızda tıp hekimliğinin daha prestijli ve iş olanaklarının daha iyi olduğu düşünülmekteydi. Bilimsel araştırma yapma imkanı, mesleki tatmin ve insanlara yardım etme olanağı açısından da tıp hekimliği daha üstün algılanıyordu. Çalışmamızdan elde ettiğimiz bu veriler literatürle uyumluydu (19, 22). İnsanlara yardım etme olanağı denilince akla hastalar gelmektedir. Hastalar yalnız bir cisim ve vaka olmaktan çok sosyal çevreleri tarafından büyük ölçüde etkilenen kişiler olarak görülmelidir. Hekimlerin yıllara göre hasta ile ilişkilerinde değer değişimleri yaşansa da sosyal ilgi ya da insancıl duygu eksikliğine yönelik bir duruma rastlanmamıştır (27). Aslında insanlara yardım etme isteği hep vardır.

Tıp fakültesi ve diş hekimliği fakültesinde eğitim gören öğrencilerin klinik öncesi ve klinik olmak üzere iki temel dönemleri vardır. Buna göre klinik öncesi dönemde bulunan öğrencilerin diş hekimliği meslek algısı toplam puan ve alt boyut puanları diğerlerine göre anlamlı seviyede yüksek bulunmuştur. Henüz klinik eğitime başlamamış öğrencilerin meslekle ilgili özelliklere daha fazla değer verdiklerini düşünebiliriz. Buldur ve ark.'nın (14) çalışmasında bizim çalışmamızdan farklı olarak klinik öncesi dönem ile klinik dönemdeki öğrencilerin toplam puan ve alt boyut puanları arasında anlamlı fark yoktur. Çalışmamızda okudukları bölümden

memnuniyet duyan tüm öğrencilerin meslek algısı ölçek puanları her 3 boyutta da anlamlı seviyede yüksek bulunmuştur. Okunulan bölümden duyulan memnuniyet arttıkça diş hekimliği mesleğine yönelik daha olumlu yaklaşıldığı düşünülmektedir.

SONUÇ

Diş hekimliği öğrencileri çalışma koşullarının rahatlığından dolayı, tıp fakültesi öğrencileri ise iş garantisi, mesleki tatmin, insanlara yardım etme isteği ve bilimsel araştırmalarda bulunma isteğinden dolayı okudukları bölümleri seçmiştir. Tıp fakültesi öğrencileri okudukları bölümden daha fazla memnunken, her iki bölümde okuyan öğrenciler büyük çoğunlukla mezuniyet sonrası uzmanlık eğitimi almayı planlamaktadır. Diş hekimliği mesleğini algılamada mesleğin insani ve bilimsel yönü dikkat çekmekte olup bu mesleği seçen öğrencilerin öncelikli tercih sebebi olmaktadır.

Bu araştırma iki fakültenin diş hekimliği mesleğine yönelik bakış açısını ölçekle karşılaştıran ilk araştırma olması sebebiyle literatüre katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Bu konuda bir öncül olabilir ve öğrencilerin diş hekimliği mesleğine bakışlarıyla ilgili daha geniş kitlelere uygulanan çalışmalar planlanabilir.

Sınırlılıklar

Mevcut çalışmanın çeşitli sınırlılıkları vardır. İlk olarak, bu kesitsel çalışmanın bulguları, herkese genellenemeyecek şekilde yalnızca sınırlı bir popülasyonu kullanır. İkincisi, katılımcıların psikolojik faktörleri, olası kötü diş deneyimi, diş kaygısı, güven vb. katılımcıların diş hekimliği meslek algılarını etkileyebilecek durumlar, çalışmamızda araştırılmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Sanz M, Treasure E, Dijk Wv, Feldman C, Groeneveld H, Kellett M, et al. Profile of the dentist

in the oral healthcare team in countries with developed economies. *European Journal of Dental Education*. 2008;12:101-10.

2. Küçükeşmen Ç, Kırzıoğlu Z. SDÜ Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi. *AÜ Diş Hek Fak Derg*. 2012;39(3):117-28.

3. Dörter C, Karaduman İ, Yaman B. Dişhekimliği öğrencileri arasında dişhekimliği eğitimi stresinin belirlenmesi. *Journal of Istanbul University Faculty of Dentistry*. 2010;44(2):63-74.

4. Çelik Ç, Tuncer D. Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinde strese neden olan faktörlerin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. 2015;25(2):189-94.

5. Gallagher JE, Patel R, Donaldson N, Wilson NH. The emerging dental workforce: why dentistry? A quantitative study of final year dental students' views on their professional career. *BMC Oral Health*. 2007;7(1):1-16.

6. Karibe H, Kawakami T, Suzuki A, Warita S, Ogata K, Aoyagi K, et al. Career choice and attitudes towards dental education amongst dental students in Japan and Sweden. *European Journal of Dental Education*. 2009;13(2):80-6.

7. Dhima M, Petropoulos VC, Han RK, Kinnunen T, Wright RF. Dental students' perceptions of dental specialties and factors influencing specialty and career choices. *Journal of dental education*. 2012;76(5):562-73.

8. Gallagher J, Clarke W, Wilson N. Understanding the motivation: a qualitative study of dental students' choice of professional career. *European Journal of Dental Education*. 2008;12(2):89-98.

9. Trathen A, Gallagher J. Dental professionalism: definitions and debate. *British dental journal*. 2009;206(5):249-53.

10. Zijlstra-Shaw S, Robinson P, Roberts T. Assessing professionalism within dental education; the need for a definition. *European Journal of Dental Education*. 2012;16(1):e128-e36.

11. Watmough S, Waddelove C, Jaeger L. First year medical students' perceptions of a career in medicine—How can these inform careers support. Constructing the future: Career guidance for changing contexts Birmingham: Institute of Careers Guidance. 2009.
12. Frank JR, Snell L, Sherbino J, Boucher A. CanMEDS 2015. Physician Competency Framework Series I. 2015.
13. Draper C, Louw G. What is medicine and what is a doctor? Medical students' perceptions and expectations of their academic and professional career. *Medical teacher*. 2007;29(5):e100-e7.
14. Buldur B, Armfield JM. Perceptions of the dental profession: a comparative analysis through scale development. *European journal of oral sciences*. 2018;126(1):46-52.
15. Huck S. Reading Statistics and Research (6th ed) Huck SW, ed Boston, MA: Pearson. 2012:276-311.
16. Eli I, Shuval JT. Professional socialization in dentistry: a longitudinal analysis of attitude changes among dental students towards the dental profession. *Social Science & Medicine*. 1982;16(9):951-5.
17. Scarbez M, Ross JA. Gender differences in first-year dental students' motivation to attend dental school. *Journal of dental education*. 2002;66(8):952-61.
18. Ekinci CE. Bazı sosyoekonomik etmenlerin Türkiye'de yükseköğretime katılım üzerindeki etkileri. *Eğitim ve Bilim*. 2011;36(160).
19. Cansever Z, Avşar ÜZ, Acemoğlu H, ÇAYIR Y, Avşar Ü. Atatürk üniversitesi tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin tıp fakültesini tercih nedenleri ve tıp eğitiminden beklentileri. *Konuralp Medical Journal*. 2014;6(1):17-21.
20. Bernabe E, Icaza J, Delgado-Angulo E. Reasons for choosing dentistry as a career: a study involving male and female first-year students in Peru. *European Journal of Dental Education*. 2006;10(4):236-41.
21. Toit JD, Jain S, Montalli V, Govender U. Dental students' motivations for their career choice: an international investigative report. *Journal of dental education*. 2014;78(4):605-13.
22. Abdullah A, Gür SH. Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*. 2019;2(1):32-53.
23. Yılmaz M, Tellioglu M, Arıkan İ. Sağlıkta Şiddet: Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğe Bakışına Etkisi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;6(3):404-12.
24. Halawany HS. Career motivations, perceptions of the future of dentistry and preferred dental specialties among Saudi dental students. *The open dentistry journal*. 2014;8:129.
25. Musa MFC, Bernabé E, Gallagher JE. Career expectations and influences among dental students in Malaysia. *International dental journal*. 2016;66(4):229-36.
26. Çetinkaya A S, Karaca SN, Karagöz N. Bir Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Fakülteyi Seçme Nedenleri, Akreditasyonla İlgili Düşünceleri ve Akademik Başarı Düzeyleri. *Tıp Eğitimi Dünyası*. 2021;20(60):112-21.
27. Kasapoğlu MA. Mesleki Değerlerin Kazanılmasında Eğitimin Etkisi. 1988.